חמש

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדתני [סיפא] [ב] שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות. וטעמא יליף בגמרא [ג:]: **וצרות צרותיהן עד סוף העולם.** במתני' מפרש: **חמותו.** אחיו ומת בלא בנים: **ואם חמיו ואם חמיו.** שתיהן אסורות לו משום ערוה דכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ואת חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (ואזיל) בחלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.). ובמו [ג] (ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דאיירי בתו מאשתו היינו בת אשתו דכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה ממנו ל"ש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא יאסר מהכא דאשה ע"י קדושין משמע שהוא אישות ומקרא אחריני נפקא כדמפרש בגמרא [ד]: **אחותו מאמו.** שנשאה לאחיו מחציו ומת וכן אחות אמו נשאה אחיו מחציו ומת וכן אחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת אמו יבמתו יבמה אחת מהן אחות אשתו אחיו מיום שנשאה אחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו [ה] וילפינן אחות אחות מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם ה"נ ל"ש: **ואשת אחיו מאמו.** שמת ונשאה אחיו מחציו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו אחותו ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא. אחיך בין מן האב בין מן האם: ואשת בנרייתא מלגרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מלגרור ורב אשי סבר דמלגרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דלרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם לרתה דבמקום ערוה קיימא לרתה נמי תאסור לרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו [ו] דלא גרעה מפני שהיא בתו [ז] ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני' ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בני דרישא לא משום דכיון דבאנוסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באנוסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באנוסין דא"כ היינו בת אשתו אבל בנשואין לא משום דאמר בגמרא בתו דוקא ועוד דאי אשת אביו היינו אשת אביו ועוד דבהדיא אמר בגמרא בתו הוא ולא בנשואין לא אמר אלא בתו דאנוסין דאי בנשואין לא אמר אלא בתו דאנוסין אלא אר"י דהך בתו אחייני בין בנשואין בין באנוסין [ח]: **אשת אחיו מאמו.** משמע הכא דבאשת אחיו מאמו [ט] יש בה כרת דבחייבי לאוין סבר תנא דמתני' דחולצת כדתנן בפ"ב (לקמן ד' כ.) איסור מלוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ובהדיא תניא בגמרא מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת כו' [ט] והקשה רבינו שמואל דבמ"כ משמע שאין בה כרת דקתני התם וחייב אשר יקח את אשת אחיו באשת אחיו מחציו הכתוב מדבר אתה אומר באשת אחיו מחציו או אינו אלא באשת אחיו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אביו ואחות אמו ואסר אשת אחיו מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' ת"ל נדה היא מה נדה יש לה היתר ויש לה איסור אף אשת אחיו יש לה היתר ויש לה איסור וזו היא אשת אחיו מחציו ויש לה איסור אם יש לה בנים אסורה אין לה בנים מותרת משמע דאתא למעוטי אשת אחיו מאמו דאין בה כרת ודוחק לומר ולפרש דדרשא דת"כ לא אתא למעוטי אשת אחיו מאמו אלא אתא למימר דאיכא כרת אף באשת אחיו מחציו באין לה בנים בחיי בעלה אע"ג דיש לה היתר לאחר מיתה דמה נדה אע"ג שיש לה היתר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף אשת אח כן והכי דריש ברש הבא על יבמתו (לקמן נד.) דאין הלשון משמע כלל כן ועוד דבירושלמי דפרק כלל גדול קאמר דאחותו יצאת לחלק ודודתו יצאת לדון בעריי והדר פריך מאשת אח ומשני לדון בעריי והדר קאמר ר' יוסי דודתו לגורך יצאתה למעט אשת אחיו מאמו דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדילף התם ערות דודו מדודו או בן דודו דאיירי באחי אביו [מאביו] אף אשת אחיו באחיו מאביו ובתר כהי דריש לה מנדה היא כמו בת"כ משמע בהדיא דלמעטו אשת אחיו מאמו אתא ותירץ ה"ר משה דלא אתא למעוטי אלא מעריי דהוא בהיות קרא אבל כרת יש בה והא דבעי למילף מאחות אח ואחות אם בדין מן האב בין מן האם אע"ג דבאחות אב ואחות אם לא כתיב בעריי אהקישא דר' יוסה דריש הבא על יבמתו (ג"ש סס:) סמיך דמהקישא דאשת אחיו מן האב נקיט כל העריות לחומרא ולא נקיט לאשת אחיו מאמו לקולא דממעטו מנדה היא ולא יתכן פירוש זה לרש"י שאומרי' [ז] דכל כרת הוא וחרבו נכרת דהיינו דאיכא בין כרת למיתה בידי שמים [ח] אלא לריב"א שאומר דאין נכרת הוא וחרבו אלא בעריות דכתיב בהו בעריי ותילוף יש בין מיתה לכרת כדאמר בירושלמי (פ"ב דבכורים) דכרת בן נ' ומפיק ליה מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי (במדבר ד') ועבודתם עד נ' [יא] ומיתה היא בס' כמתי מדבר דכתיב (שם ס') יתמו ושם יאמומו [יב] וחולק על הש"ס שלנו דבמ"ק (ד' כח. ושם) אמריען מנ' ועד ס' זו היא מיתה כרת [יג] ונוכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת ג) [יד] וא"ת לפי ריב"א דבריש הבא על יבמתו (לקמן נה.) מאי פריך עריי דכתיב בדודתו למה לי כיון דמכרת לא שמעי' עריי [טו] ואי משום דמאשת אח שמעי' עריי בכל העריות [טז] אם כן ה"ל לאקשויי אעריי דאשת אח למה לי דכתיב בסוף ואר"י משום דבהכיא שמעתא לעיל ליף כל העריות מנדה להערלה לכי פריך עריי דכתיב בדודתו למה לי לילף הא נמי מנדה דכתיב גבי אשת אחיו נדה היא [יז] : **ואחות אשתו.** אין להקשות דנדה מאסר ליבם אע"פ שמטהרה אח"כ כמו אחות אשתו שאין מתייבמת אפי' מתה אשתו אחרי כן דלא דמי דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסירא [יח] ואפילו בנדתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים (ד' עב.) דבא ייבום היא דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עליה מאי שנא יבמתו דקעביד מצוה כו' ד) משמע דקני לה ועוד נראה לאלק לאחות אשה אע"פ שמתה אשתו אחרי כן שוב לא מזקק לייבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שאמר דריכה דרכי נועם (משלי ג) כדאמר בשם מותרות (לקמן ד' פז:) ואפי' היכא דלא מידחייא מהאי ביתא לגמרי כגון שיש אחיים אסורים אסורה לזה שמתה אשתו כדאמר בפ' ד' אחין (לקמן דף מ:) כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יצא עליה הרי היא כאשת אח אח שיש לה בנים ואסורה לאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלנעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר וגבי קטן לקמן בפרק ב"ש (ד' קיא:) דקאמר [יט] רבה בלאו הכי נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה ובתר הכי שריא ליה והא אמר רב כו' התם נמי אין זה דרכי נועם אם צריכה להמתין עד שיגדיל אבל מה שממתנת ממתת שהוא קטן ואינו ראוי לביאה הוי שפיר דרכי נועם אם לא היה יכם למדינת היס:

חמש עשרה נשים פוטרות. [א] אר"י דלא מצי למינקט עריות כדקתני בסיפא אחת מכל העריות אלו שם עריות חמותות מאלו (לקמן ד' יג.) משום דאמרינן בגמ' (לקמן ד' ג:) מגינא אתא למעוטי צרת סוטה וצרת אילונית וממאנת ומחזיר גרושתו ואי הוה תני עריות הוה משמע למעוטי עריות דלא קא משיב קאתי א): **עד סוף העולם.** הכא לא שייך למיפרך כיון דתנא עד סוף העולם צרותיהן ל"ל כדפריך בהכותב (כתובות ד' פג:) כיון דתנא עד סוף העולם פירות פירותיהן ל"ל דהתם ודאי בהכותב לא היה צריך לכתוב שיהם אבל הכא אורחיה דתנא למיתני לא זו אף זו [ב] וא"ת וכיון דתני צרות צרותיהן [ג] עד סוף העולם למה לי דהכי דייק בתמורה פרק אלו קדשים (ד' יח:) [ד] כיון דתנא ולד ולדן עד סוף העולם ל"ל ואר"י דהתם כיון דאשמועינן דולד ולדן קרב שלמים ממילא אשמעינן דה"ה עד סוף העולם כיון דלא חיים לשמא יגדל מהם עדרים עדרים כדחיים התם ר"ח אבל הכא [ה] ס"ל דצרות צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמלגרור דרשינן להו ולגרור משמע תרתי שני ריש"ן ופפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו מלגרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מלגרור ורב אשי סבר דמלגרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דלרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם לרתה דבמקום ערוה קיימא לרתה נמי תאסור לרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו [ו] דלא גרעה מפני שהיא בתו [ז] ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני' ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בני דרישא לא משום דכיון דבאנוסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באנוסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באנוסין דא"כ היינו בת אשתו אבל בנשואין לא אמר אלא בתו דאנוסין דאי בנשואין לא מצי אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו מלגרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מלגרור ורב אשי סבר דמלגרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דלרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם לרתה דבמקום ערוה קיימא לרתה נמי תאסור לרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו [ו] דלא גרעה מפני שהיא בתו [ז] ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני' ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בני דרישא לא משום דכיון דבאנוסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באנוסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באנוסין דא"כ היינו בת אשתו אבל בנשואין לא אמר אלא בתו דאנוסין דאי בנשואין לא מצי אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו

לזמה יגדל מהם עדרים עדרים כדחיים התם ר"ח אבל הכא [ה] ס"ל דצרות צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמלגרור דרשינן להו ולגרור משמע תרתי שני ריש"ן ופפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו

אעשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו

ואשת

לזמה יגדל מהם עדרים עדרים כדחיים התם ר"ח אבל הכא [ה] ס"ל דצרות צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמלגרור דרשינן להו ולגרור משמע תרתי שני ריש"ן ופפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו

בנרייתא מלגרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מלגרור ורב אשי סבר דמלגרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דלרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם לרתה דבמקום ערוה קיימא לרתה נמי תאסור לרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו [ו] דלא גרעה מפני שהיא בתו [ז] ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני' ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בני דרישא לא משום דכיון דבאנוסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באנוסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באנוסין דא"כ היינו בת אשתו אבל בנשואין לא אמר אלא בתו דאנוסין דאי בנשואין לא מצי אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו

מחמת שהוא קטן ואינו ראוי לביאה הוי שפיר דרכי נועם אם לא היה יכם למדינת היס:

לזמה יגדל מהם עדרים עדרים כדחיים התם ר"ח אבל הכא [ה] ס"ל דצרות צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמלגרור דרשינן להו ולגרור משמע תרתי שני ריש"ן ופפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ אלגוריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלגרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלגרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג.) צרות צרותיהן מנין מ"ל לגרור ולא לגור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא תניא דרישן להו

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פ״ו מהל׳ יבום הלכה כח סמג עשין לא טור״ע אה״ע סימן קנב סעיף יב:
ג מיי׳ שם הל׳ כא טור״ע שם סעיף ז:
ד ג מיי׳ שם הלכה יד טור״ע שם סעי׳ ח:
ה ד מיי׳ שם הלכה כב טור״ע שם סעי׳ ז:

תוספות ישנים

וכולן. אם ממו. הך מתני׳ הו״ל לא זו אף זו לא זו ממו דבדין הוא לדרותיהן מותרות דאין הערות קיימת בשעת יבום אלא אפילו מיתו דאיתא דאיתא הערות קמן מ״מ צרותיהן מותרות ול״מ מיתו דכמו אלא נשאת מעולם לו דמי דהמיתון קא עקר קדושי קמאי ופשיטא לדרותיהן מותרות אלא אפילו מתגרשו דעשה מעשה קדושין גמורים אפ״ה צרותיהן מותרות ול״מ מתגרשו דבשעה שמת לא היתה עדיין עמו בתורת איסות כפי שעשה מעשה לעקור קדושי אלא אפילו נמצאת אלונית דבשעה שמת היתה הערות עמו בתורת איסות כפי אלא עשו מעשה לעקור הקדושין אלא הם בטוף כמו שהם בתחלה אפ״ה צרותיהן מותרות משום דהוי כמי אלא היתה אשתו: **א)** וה״ר ר׳ יעקב מקולניל מפרש דמאי אמרת דלמא אלונית היא ול״ל לא היתה אשת אחיו. כפי שאילו היה יודע שהיא אלונית לא קדשה. כמו כן נמי אם היה יודע בגירור שיעות כשהיא קטנה לא יקפיד דומן מועט כ״כ אם היא אלונית. ועוד ר״ל דהא דאמרינן קטנה אינה מתיבמת שמא תמצא אלונית היינו לצטוי לתתה להנשא לשוק דשמא תמצא אלונית ונמצא שיש לו ליבם הלה לפי שהלה זקוקה לו והיינו כי הכא: ליתני לאחות אשה בריאה. ועקה הא דאמרי׳ פ׳ ד׳ מיתות (סנהדרין מט:) כל מקום שאנו מבטלים דבר מגין אין מוקדם ומאוחר והלכך מאי קשיא ליה הכא ליתני אחות אשה כו׳. ואית דמתלי דכי אמרי׳ אין מוקדם ומאוחר ה״מ היכא דקא חשיב המגין לגבי מעשה כגון ז׳ מעמים (נדה פח:) וקאמר דכל מקום דאמר דבר מגין אין מוקדם ומאוחר חוץ מז׳ מעמים וסדר יומא (יומא ס.) דבקאמר התם. ופ״ל ״ל דבכי דאמרינן אין מוקדם ומאוחר אשה עשה מבמאוחר מוקדם לא קדמין בה. מיהו מ״מ צריך לתת טעם בדבר למה הקדים המאוחר והכא נמי נכי דאין מוקדם מיהו מ״מ כיון דמן הדין הוה ליה למתני לאחות אשה בריאה צריך לתת טעם למה לא הקדימה ומש״ה קא מיבעיא ליה ליתני לאחות אשה בריאה:

מוסף תוס׳

א. בשקדש אחיו על מנת שאפי׳ תמצא אלונית תהא מקודשת, אבל קדשה סתם תחייבם ואין בכך כלום. רמב״ן. ב. דומיא דנתגרשו שהוא בחיים. מ״ש הש״ס. [ד]גלי אדעתיה דלא ניחא ליה. תוס׳ הרא״ש. ג. [ו]כל זמן שלא הכיר בה מימיו לא מחזקינן ליה במקפיד, ואיפשר דלגבי איסורא חששו שמא לא יקפיד ולפיכך אסורה לאחיו ספיקא דאורייתא. רמב״ן. ולדברי רבי׳ מתני׳ וכו׳ בשלא הכיר בה בשעת קידושין והכיר בה בסוף והקפיד ומת, הא לא הכיר כלל, צרותה חולצת ולא מתיבמת שמא לא יקפיד ועל דעת כן נמי קדש. שם. ד. דכי אסר רחמנא צרות ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא

מסורת הש״ס

א) קדושין מד: [וקמן יב. ג:], **ב)** [וקמן קז:], **ג)** ב״ב קח: [נדרים נ. מיר ב: ב״ק יח: זבחים מח. בכורות יב. וקמן ל. לב. ר״ה יב.], **ד)** [ויקרא יח], **ה)** [דברים כה], **ו)** [דף ג:], **ז)** [וקמן נ.], **ח)** [וקמן ג:], **ט)** בס״ל וטסף: ספק, **י)** [וקמן נ.], **כ)** [וקמן יב. ד״ה תני סיני],

מוסף רש״י

וכולן. ע״ו עריות שנאנינו שפוטרות לצרותיהן ולבות צרותיהן מן החליצה ומן היבום, וילף לה מקרא שהעריות הטופלת ליבום לפני קרוב שהיא עליו בכרת פטורה ופוטרת לצרתה, וכולן העריות אם מתו. קודם שמת הנעל, או מיאנו. בנעל, או נתגרשו. דכשמת ונפלה הלה לפני היבם לא צרת ערוה היתה ולא פטרה ערות לצרותיה ומותרת ליבם (קדושין מד:). **וכל היכולה** למאן ולא מיאנה. בתו קטנה הנשואה לאחיו ולא קיבל אביה קדושין, כגון שהשיאה אביה אחיה לאחר ומתגרשה והיא יתומה בחיי האב ויכולה למאן ולא מיאנה בו ומת, צרתה חולצת. שאין זו צרת הבא להיפטר משום צרת ערוה, הואיל והבא יכולה למאן אינן נשואין גמורין, **ולא מתיבמת.** הואיל ולא מיאנה הבא הויא לה כך צרת ערוה ממקצת (לקמן קז:).

מוסף תוס׳ (המשך)

דבלאו ערות נמי לא חזיא לייבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה. רש״י לקמן יב: ה. דס״ד למיסרה כשנמצאת אחר מיתה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו דאאסר לעיל צרת בתו מממאנת. לקמן יב. תוס״ה תני. ו. דכצרת ערוה דמיא ואסורה להתיבם. רש״ל. ז. צרתה חולצת ולא מתיבמת, אלמא ע״י קידושין דדבנן מיתסרא צרה. ריטב״ם, ח. בבי כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה. תוס׳ הרא״ש. ט. ואיכא למימר אילונית אפי׳ גיטא נמי לא בעי. רמב״ן. י. על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים. תוס׳ הרא״ש. יא. קתני, כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים. תוס׳ הרא״ש. יב. אלו הייתי יודע שכן לא הייתי מגרשה. רמב״ן. יג. דאי בולא כלום נפקא מאי הקנתיה כשלא יחזיר ממילא מקלקלא. רמב״ן. יד. חז ודאי צריכה גט אלא שאין לה כתובה. מאיר. טו. [ו]מאי חשש קלקול איכא. רשב״ם. טז. ולעולם אילונית גמורה בכדי נפקא ואפי׳ גט מדבריהם אינה צריכה. רשב״ם. יז. דבהא מודה ר׳ ישמעאל דאינה ממאנת. תוס׳ הרא״ש. יח. שהרי לא היתה אשתו מעולם. תוס׳ הרא״ש. יט. [ד]משמע דנמנו וגמרו לאפוקי מדר׳ ישמעאל. נדה נב. תוד״ה קדושי. כ. וזאת נבעלה שהרי בנה מורכב על כתפה. שם. כא. [ד]קאמר שמואל בהדיא בודקין למיאונין. שם. והא דאמר שמואל בפ׳ ב״ש (יבמות קט:) ובהמדיר (כתובות עג.) קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת צריכה גט משני משמע דאינה מקודשת לראשון מדצריכה גט משני, היינו מן התורה, אבל מדרבנן צריכה גט מראשון דמשהגדילה אינה יוצאה במיאון. שם. כב. ומתני׳ ס״ל כותיה בקידושי טעות אבל לא בקידושי קטנות. תוס׳ הרא״ש. כג. [אלא] לרווחא דמילתא נקט זו. מ״ש הש״ס.

ב: **אוֹ שנמצאו אילונית.** דאילונית קדושי טעות הן ולא היתה אשת אחיו ותימה [דלמרינן] (לקמן ד׳ פא:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כו׳ קטנה שמא תמצא אילונית ואמאי מתייבם ממה נפשך דאם אינה אילונית שפיר מייבם ואם היא אילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו ואר״ת דהתיר בקבלה עילויה [א] וכה״ג משני בריש בן סורר (סנהדרין פט:) [א] וה״ר אברהם מבורגויילה תירץ בנמצאת אילונית בחיי אחיה והקפיל [ב] אבל לאחר מיתה דלמא אם היה קיים לא היה מקפיל [ג] ולא נהירא דבהדיא קתני בתוספתא (פ״ו) נמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה לרותיהן מותרות ובגמ׳ [ד] אפרש בע״ה למאן דאמרי צרת בתו אילונית אפי׳ בהכיר בה [ד] מאי חידוש השמיענו בתוספתא בין בחיי בין לאחר מיתה [ה] וא״ת דהכא משמע דאילונית לא בעי גט [אפי׳ מדרבנן] דאי בעיא היתה צרתה חולצת ולא מתייבמת [ו] כדתנן במתני׳ כל שיכולה למאן ולא מיאנה כו׳ [ז] ובכתובות בפרק אלמנה (דף ק:) תנן הממאנת והשניה והאילונית אין להם כתובה משמע הא גיטא בעיא דאי דייק בהמדיר (כתובות דף עג. ושם) [ח] וי״ל דהתם נקט האי לישנא משום דלא מצי למנקט אין לריכין גט משום שניה דקתני בהדייהו [ט] תדע דע״כ ממאנת לא בעיא גיטא א״כ בהמדיר לא דייק הכי אלא משום דבריש קתני [י] אינה מקודשת וכסיפא [יא] תנא שלא בכתובה והא דתנן בהשולח (גיטין דף מו: ושם) המוציא אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש משום קלקולא דשמא תנשא לאחר ויהיה לה בנים ויאמר כו׳ [יב] וממצא גט בטל ובניה ממזרים דמשמע בעיא גט [יג] אר״י דהתם במוציאה משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרים יפה [יד] תדע דקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו ולאי אילונית אין לה רפואה [טו] דבהעדל (לקמן עט:) פליגי ר״ע ור״א בסרים חמה אם חולין וחולין לאשתו שיש לו רפואה ובאילונית לא משכחן דפליגי [טז] אף על גב דבקידושה על תנאי וכנסה סתם איכא למ״ד בהמדיר (כתובות עב:) דבעיא גט הייט דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל אילונית שום אדם אין מוחל ואפי׳ לאביי דמפרש טעמא משום דאין בועל בעילת זנות היינו בשאר מומין דמסיק אדעתיה ובדעתו אפי׳ יהיו בה מומין בועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק אדעתיה ומשום חשש אילונית לא יהא בועל לשם קדושין:

ואי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה. וא״ת משכחת לה מיאון בקידושי טעות דתנא דבי ר׳ ישמעאל אפי׳ בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה ותירץ ריב״ן דממני׳ איירי בקטנות [יז] ועוד אמר ר״י דבקידושי טעות מצי למימר דאפי׳ מיאון אינה לריכה [יח] ולא הוה מצי למתני׳ בסיפא כל שיכולה למאן כו׳ וממתני׳ דר׳ ישמעאל לאו דוקא דאפי׳ לא מיאנה לאו אשתו היא ואם עדות היא דאתה מותרת מיהו בפרק בא סימן (נדה נב. ושם) משמע דבקידושי קטנות [נמי] איירי ר׳ ישמעאל גבי בתו של ר׳ ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ורבתה בכיה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו לזיק יכשל בו זרעו ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ג׳ שערות ומשום ר׳ ישמעאל קאמר דנמנו [יט] לגימר משום דר׳ יהודה נמנו לאמר עד שירבה השחור על הלבן דהא מודה רבי יהודה בנבעלת לאיש יכולה למאן [כ] והא דפריך בפרק נושאין על האנוסה (לקמן ק: ושם) וממאנת מי קא ילדה ומשני בקידושי טעות כר׳ ישמעאל הא דשביק קידושי קטנות לאיירי בהו לאו משום דמודי ר׳ ישמעאל בקידושי קטנות אלא משום דההיא סוגיא אליבא דשמואל ושמואל לא סבר לה כרבי ישמעאל בקידושי קטנות כדמוכח בפרק מי שמת (ב״מ קטו: ושם) [כא] אבל בקידושי טעות סבר כוותיה כדאמר בהמדיר (כתובות עד. ושם) קידש על תנאי ובעולה אינה לריכה הימנו גט והיינו כרבי ישמעאל ולריך לומר מתני׳ לא כרבי ישמעאל [כב] והא דקאמר בגמרא (דף ט.) בפלוגתא לא קמיירי היינו דוקא אמנינא דט״ו בקונטרס אבל בתו מנשואתו מערות אשה ובתה נפקא דלא גרע מבת אשתו וא״ת והיכי נפקא והא אין מזהירין מן הדין כדאמר לקמן בפ״ב (דף כב:) גבי אחותו בת אביך (היא) אז בת אמך דלריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין ואר״י דלא דמי דהתם לא מיירי קרא אלא באחותו אשה מן האב ומן האם דבת אביך אז בת אמך ממעט מן האב שלא מן האם ומן האם שלא מן האב וכדמפרש קרא בהדיא מולדת בית אז מולדת חוץ (ויקרא יח) דמתרגמינן דילדא **ואשת אחיו שלא היה בעולמו.** כגון דאובן שמת בלא בנים ונולד לו לאחר מיתה ושמו לוי ועמד שמעון וייבם אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת דאובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי ועונש כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שנפרשה לכתיב בבולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו [ז] ובמקום מלות יבום כשמת בלא בנים שריה רחמנא ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שרא ליה דכתיב [ח] כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם והלכך משמת דאובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לה בנים ואפילו עכשיו שנפלה לפניו מכח בשואי אחיו שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל דאובן וכשם שהיא אסורה לו כך צרתה אשת שמעון שאחרת אסורה דלפיכן [ט] על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו ליבום עם לרותיהן ששתיהן פטורות ואם נשאן עונש כרת שמאחר שפטרן הכתוב עומדות עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים: **ולנו.** שמת בנו ונשא אחיו כלתו אסורה לו לעולם ואפילו לאחר מיתת בנו: **וכולן שמתו.** שמתה בתו קודם לאחיו או מיאנה. והיכי משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא ביתומה משכחת לה כגון שהשיאה השיאה לה לאחד ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויצאה במיאון ובפ׳ ב״ש (לקמן קט.) קרי לה יתומה בחיי האב. ואם נתגרשה מאחיו או מיאנה באחיו או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות ולא הויא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה אשתו ומתייבמת לרתה: **ואי אפשר יכול לומר כו׳.** שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין ממאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפ׳ ב״ש: **כשם שבטו פטורה.** שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך לרתה פטורה כדיליף בגמרא [י]: **הלכה לרת בטו וגשאת לאחיו השני.** דהיכא דיש לה אחר ששתיהן מותרות לו אין פטורות שהרי יש כאן מלות יבום ומתייבמת האחת והשניה פטורה לכתיב את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בונה ולא שתים [לקמן מד.]. ואם ייבם האחד את לרת בטו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: **כשם שלרת בטו פטורה.** שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בטו לפניו ופטורה בטו היימנו והרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית: **כך לרת לרפה.** אשת אחיו השני שאחרת פטורה שזו פוטרתה. וטעמא יליף בגמרא [יא] מלגרוע (ויקרא יח) שלרת ערוה פוטרת לרתה: **ואפי׳ הם ק׳.** אחיה והלכה לרת לרתה של בטו ומתיימבת לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן נאסרות על זה וכן לעולם: **לרפה מוסרת.** להתייבם לו שהרי בשעת זיקת יבום אינה לרתה: **ולו היכולה למאן.** כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו שהיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן [יב] וזיקת נפילתה מדרבנן [יג] אינה פוטרת לרתה מן החליצה ולהתייבם לאסורה כדמפרש טעמא בגמרא [יד] שלרת לרת ערוה: **גמ׳ מדי דווקא.** עריות מה שפטורות מן הייבום: **מאחום אשה יבפינן.** לקמן בשמעתין [טו:]: **ור״ש היא.** דאמר בפ׳ ד׳ מיתות (סנהדרין מט:) שריפה חמורה ולהכי תנא ריש״ש בתו ובת בתו כולהו עד אם חמיו בשריפה: **בחמותו דיבמ.** ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישרפו (ויקרא כ): **דלמו.** בסקילה בפ׳ ד׳ מיתות (שם דף נג.). וכל שאר עריות דמתני׳ אינן במיתת בית דין אלא בכרת: **כיון דאתיא מדרשא.** ליאסר עליו חביבא ליה לתנא ואקדמה בריש״ש. ולקמן [נ.] מפרשי לה: כולהו

מוסף תוס׳ (המשך)

שמואל בפ׳ ב״ש (יבמות קט:) ובהמדיר (כתובות עג.) קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת צריכה גט משני משמע דאינה מקודשת לראשון מדצריכה גט משני, היינו מן התורה, אבל מדרבנן צריכה גט מראשון דמשהגדילה אינה יוצאה במיאון. שם. כב. ומתני׳ ס״ל כותיה בקידושי טעות אבל לא בקידושי קטנות. תוס׳ הרא״ש. כג. [אלא] לרווחא דמילתא נקט זו. מ״ש הש״ס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין מאחות אשה: **עיקר איסורייהו.** שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו לאיירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא: **אחיא הנה הנה.** לאיסורא אתיא זמה וכן בת בתו ובת בנו יליפא מערות אשה ובתה לא תגלה (ויקרא יח) והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון איסות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך [שם] וסכא לשון איסות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינן בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי עבותך הנה וכתיב בקרא אחריני דאיסות שאר הנה מה התם בתו בבת בתו אף כאן בתו בבת בתו: **אחיא זמה זמה.** לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש ישרפו אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא יליפינן מהנה הנה מבת אשתו: **ליתי אחות אשה לבסוף.** דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום (קמן[ד]): **להאי בנא.** כל איסור [אחותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דמיהוי אחות אשה לבסוף: **קורבי קורבי.** הגך דקריב ליה טפי נקט בריש': **דקרובי עצמו.** ואין בכולן קרובות כאלו: **למטה דידה.** דאשתו ואע"ג דהגך לאו משום קורבה דידיה אסירן ליה: **למעלה דידה.** ממונו. ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו: **ופני אחותו ואחות אמו דקרובי עלמו.** טפי מכלתו דכלתו לאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו: **וכדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו אלא היא בעולמו: דלאו משום קורבא הוא דאסור.** כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו אלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו אלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי: **מאי איריא דקני פוטרת.** דמשמע פטורות הן ולא בעי מייבם: **ליתי אוסרת.** דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ר"א אוסרת.** לייבום. ומחילה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מימחלן חלצי על כרחו שאין אשת אח מאד בלא בנים נפטרת בלא חליצה: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: **אומה לא.** שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר מותלת אחי למימר מתיימת: **כיון דבמקום מצוה יבום הוא דאסירה.** לרת הבא וכדמפרש במתני' דמשפטרה הכתוב מזיקת יבום קיימא ליה בשאשת אח שיש לו בנים: **שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לאחיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני': **משום הכי הנא פוטרת.** דאי תנא אוסרת משמע שהבא אוסרתה עליו ליקח [וק"ן] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משמע איסורא משום לתה של בת אלא הבא פוטרתה מייבום ואיסורא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: **וליתני מן הייבום לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משמע: **ר"א מיחלן חלצה.** שלא להפקיע מצות ייבום לאבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלגרור [ויקרא יח] קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבא מזיקת יבום פטורה מן החליצה ©וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וליתני יבום גרישא.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם [לקמן מד.] אבל אשת אחיו לא יבום גרישא: **אבא שאול היא.** כפ' החולץ (לקמן נט:) אבא שאול אומר הכותב ינמתו לשום גוי ולשום מישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מגיגא דרישא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא: **מגיגא דסיפא.** דמשמע ט"ו ותו לא: דאיכא דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' ובאו השערה כדמשמע בפ' שתי מדות (מנחות צג.) רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר אתיא סמיכה מזקני העדה וכו' ואותו היה רבו של רבא. תוס' הרא"ש. ד. שאינה קורבת אח גמורה כיון שלא היה בעולמו ולגבי ייבום לא השיב אחיו. ריטב"א. ז. [ד]דרך התנא להשמיענו ברישא בקוצר מילתא דשמעינן בהדיא ממשנה אחרת. מ"י הנאם. ח. [ד]הואיל ונפטרה מזיקה איסורא ממילא רכיב עליה. כ"פ מן הסכ. ט. וא"ת מ"מ תיקשי ליה כדפריך תלמודא דניתני מן החליצה לחודיה ור"ל וכו'. מ"ש הנאם.

מסורת הש"ם

א) חגיגה יא: סנהדרין נא. עח: פז: כריתות ה., ב) [לקמן נג. סוטה ב. סנהדרין נ: נדה נ.], ג) [לקמן כ. ל. מא. מד.], ד) לקמן לט: קט., ה) [ע"כז], ו) [וע' תוס' חגיגה יא: ד"ה דאמר וכו' ותוס' כתובות נו. ד"ה אמר ותוס' כ"ב פז. ד"ה מי כלן ותוס' מנחות צג. ד"ה רב סמכא ותוס' מולין קי. ד"ה איכא], ז) [וע"ע תוס' מנחות צג. ד"ה הכל סומכין],

תורה אור השלם

1. עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתֶּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה:
ויקרא יח י
2. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שְׁאֵרָה הֵנָּה זִמָּה הוּא:
ויקרא יח יז
3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאָתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם:
ויקרא כ יד

גליון הש"ם

גמ' אם אתה אומר חולצת בתיבמת. לקמן דף לא ע"ל תוספות דף ס ע"ח: **רש"י** ד"ה ה"א מיחלין חלצה וכו' וכל היכא דאמרי'. עי' לקמן ד' כט ע"ל ותע"ש:

מוסף רש"י

אתיא הנה הנה. לאיסורא, **אתיא** דזימה דזימה. לשריפה, כתיב בנשואין שארה הנה דזימה היא, וכתיב בתוספן מי ערוותך הנה, מה הנה דאמור בנשואין עשה הכתוב בתה כבת בתה וכבת בנה, אף בתוספן עשה הכתוב בתו וכבת בנו, אתיא זימה זימה לשריפה, מאחר שלמדת אנוסה מנשואה, ובנשואה כתיב דזימה היא, כמה דכתיב באנוסה דמי, וחזור ולמוד בה שריפה מאיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתהן (חגיגה יא:). **וכל שאינה עולה.** לבית דין **ליבום.** שאינה זקוקה לחתיים (לקמן מד.) **אינה עולה.** הסערה לפני הזקנים לחליצה (לקמן מא:) דכתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו וחלצה (לקמן לו.).

מוסף תוספות

א. דאישות משמע שנבעלה. תוס' הרא"ש. ב. ונכנסה לחופה ולא נבעלה מקריא נמי שאר. תוס' הרא"ש. ג. שהיה תלמידו של רב. תוס' רי. מוס' הרא"ש. ד. ואיך יתכן דרב יצחק בר אבדימי שהיה רבו של רב שהיה חי עד רבא. שם. ה. אחר שהיה בימי רבי כדאיתא בשבת (מז:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המדרש ובקשתי להדיח לו קרקע ואפשר שאותו היה רבו ועוד אחר היה חבירו של רב חסדא כדמשמע בפ' שתי מדות (מנחות צג.) רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר אתיא סמיכה מזקני העדה וכו' ואותו היה רבו של רבא. תוס' הרא"ש. ו. שאינה קורבת אח גמורה כיון שלא היה בעולמו ולגבי ייבום לא השיב אחיו. ריטב"א. ז. [ד]דרך התנא להשמיענו ברישא בקוצר מילתא דשמעינן בהדיא ממשנה אחרת. מ"י הנאם. ח. [ד]הואיל ונפטרה מזיקה איסורא ממילא רכיב עליה. כ"פ מן הסכ. ט. וא"ת מ"מ תיקשי ליה כדפריך תלמודא דניתני מן החליצה לחודיה ור"ל וכו'. מ"ש הנאם.

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה יט:

תוספות ישנים

אבר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב אשה ובתה אישות ועשון אישות ע"י קידושין משמע. וא"כ (ס"ל) [הייינו] נשואין, וקשה דאישות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יצא בה איסור חל לא יתכן. לכן כ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר בשר דכתיב ה) אשרה כתיב ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר בנכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיהיה יורש אותה משום קרא דבשאר אע"ג דלא נבעלה בנשואין קורבה הן ומקרו שאר: **ואתיא** זמה זמה בתו מנשואתו ממנשואתו לשריפה ובתו מנשואתו מהנה הנה: ואין לתקשות ג"כ הול"ל ואתיא הנה הנה. וי"ל דליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה חמה עמו אף כאן הנה חמה עמו: **אי** הנא אוסרת הוה אמינא ממלן אלמה. וא"ש הריני מני לגימר כן דלמא הוה אני אוסרות מן החליצה ומן הייבום. וי"ל דרוקא לגמר ולאני אוסרות דוקא מלן דקבלי לגמר [והדר] קאמר אלמה לא שייך בה שפיר איסור בחליצ' אתה אומר מולצת מתיימת וקאמר מין דבמקום מצוה אסירא לה לאחיו ובלא במקום נשאת לאחיו אבל אשת אחיו מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו לגרסה שריא מ"ש הני פוטרת דאי תנא אוסרות דומיא דאשת אשאיסור עריות עומדת לעולם על הלרה והוה אסרין [גם] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה לא ס"ש אבל השתא דאני פוטרות ומשמע שהעריות פוטרת הלרה ממנות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא כאשת אחיו שלא במקום מצוה אבל דליכא יבום לא עביד ערות אדרי ומרא לרה. ואם תקשי היאך נוכל לומר דאי הוי היה הני אוסרות דאפילו שלא במקום מצוה הא הני ממתני' מן החליצה ומן הייבום אלמא דלא מייבי אלא במקום מצוה אלא כ) כדפי' הקונטרס דליפרן לה מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבשביל הערות אין הלרה נאסרת כלל שלא במקום מצוה: וקוה אמינא מיחלן חלצה. וא"ת אפילו הנא מן הייבום לחודיה הוה דעבדא דאונס הוה אמינא דאוסרות ליימס. אבל מחלן חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן ובוכל הכא דאמינא דאוסרות ליימס ר"ש הוה אמינא מחלן חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו'

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא [6]**דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא** [1]**הנה הנה אתיא** [2]**זמה** [3]**זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו** [5] **ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא איידי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי אריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא** [8]**אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי אריא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל** [9]**כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר** [7]**מצות חליצה קודמת למצות יבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי למעוטי**

דילדא מן אבוך מן איתתא אוחרת או מן אמך מן גבר אוחרא ואע"ג דדרשינן (לקמן כג.) מולדת בית וגו' בין שאומרים לאחיך קיים בין שאומרים לאחיך הולא מ"מ מן מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היו שפיר בת שהיא בת שאשתו מק"ו הוא דילפת אבל בכלל אשה ובתה הוי שפיר בת שהיא בת שאשתו כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג.) דאמרו שהיא אשת אביו הוא בכלל אשת אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה דאמר לר"י דחייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה [4] דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיחייב על בת אנוסתו אלמא בקידושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיחייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון אישות מדלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא בריש נושאין על המנוסה (לקמן ד' לז.) מפרש הש"ס טעמא אחרינא דערות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר [3]: **דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי.** יש מגיהין רב משום דרב יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) איכא תנא דאמגייה לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (שבת מ: ושם) ל"ל יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המדרש כו' ולא היה רבא בימיו דביום שמת רב יהודה [1] נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב:) [2] ואי"מ דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפ' הנשרפין (סנהדרין עו.) בתו מאנוסתו מנגן אמר אביי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' וא"ל דתרי יצחק בר אבדימי היו) [3] : **מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו.** וה"ק מקמי אשת אחיו מאמו ומדא מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו ניהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי אלא דכדאמרינן לענין עדות בב"ב (ד' קכח.) דאפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקאמיב בתו ובת בתו קרובי עצמו טפי מאמותו: **מאי אריא דתנא פוטרות.** פי' דמשמע אבל מי בעי מייבם ליתני אסורות לייבם: **אבל** מיחלין חלצה קמ"ל. אע"ג דמסיפא משמעינן דבריש לא בעיא חליצה דקתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן בריש גופיה [1] : **כיון** דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה. ולא הוה מני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאיסור צרה מחמת ערוה קאמי מש"ה קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור ממילא קאי באיסור אשת אח [2] : **דמצות** חליצה קודמת. [3] השתא דקתני תרוייהו ושונה חליצה בריש משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה מני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי: למעוטי

לא משמע איסורא משום צרתה של בת אלא הבא פוטרתה מייבום ואיסורא שביב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: **וליתני מן הייבום לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משמע: **ר"א מיחלן חלצה.** שלא להפקיע מצות ייבום לאבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלגרור [ויקרא יח] קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבא מזיקת יבום פטורה מן החליצה ©וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וליתני יבום גרישא.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם [לקמן מד.] אבל אשת אחיו לא יבום גרישא: **אבא שאול היא.** כפ' החולץ (לקמן נט:) אבא שאול אומר הכותב ינמתו לשום גוי ולשום מישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מגיגא דרישא.** דמשמע ט"ו ותו לא: **מגיגא דסיפא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

ז) ל"ע דשאר קאי על בתה ואמנם כתוס' לקמן (ל"ז) ד"ה עריות אותא כיון דכתיב שאר בקרא והייט דמתיב כרש הפרבה אל כל שאר בשרו וגו'. ב) נראה דל"ל הנה כבר פירש הקונטרס דהוי ליפרן לה מכ"ש וכו'.